

Szwecja^{*}

Sverige

Spis treści

I Historia.....	2
I.1 Średniowiecze.....	2
I.2 XVI wiek.....	2
I.3 XVII wiek.....	2
I.4 XVIII wiek.....	2
I.5 XIX wiek.....	2
I.6 XX wiek.....	3
II Konstytucja.....	4
III Monarcha.....	4
IV Rząd.....	5

^{*} Materiał pochodzi ze strony <http://pl.wikipedia.org/wiki/Szwecja>

Szwecja, Królestwo Szwecji (Sverige, Konungariket Sverige) – państwo w Europie Północnej, zaliczane do państw skandynawskich. Szwecja jest członkiem Unii Europejskiej od 1995 roku. Graniczy z Norwegią, Finlandią i Danią.

I Historia

I.1 Średniowiecze

Południowe obszary współczesnej Szwecji (Skania) była częścią praojczyzny Germanów. W średniowieczu północna i środkowa część kraju została zasiedlona przez skandynawskie plemiona Normanów. W IX-XI wieku tutejsi wikingowie brali udział w wyprawach łupieżczych, głównie na Ruś i Bizancjum. Równoczesne tworzenie się państwa szwedzkiego i jego chrystianizacja w XI wieku. W XII w.-XIII w. podbój Finlandii przez Szwedów. Od 1397 unia kalmarska z Danią i Norwegią.

I.2 XVI wiek

W 1523 Gustaw I Waza doprowadził do usamodzielnienia się Szwecji pod władzą dynastii Wazów. Przyjęcie luteranizmu. W latach 1592-1599 Szwecja była złączona unią personalną z Rzeczpospolitą (unią polsko-szwedzką).

I.3 XVII wiek

Podbój części Łotwy i Estonii. W 1645 Szwecja włączyła do swojego terytorium całą Estonię. Od 1561, a zwłaszcza w XVII w., od panowania Gustawa II Adolfa (1611-1632, do Karola X Gustawa 1654-1660) walka o dominację w rejonie Morza Bałtyckiego. Wojny z Danią, Polską i Rosją oraz w latach 1630-1648 udział w wojnie trzydziestoletniej, która doprowadziła do uzyskania przez Szwecję pozycji mocarstwowej oraz do uzyskania zdobyczy terytorialnych.

I.4 XVIII wiek

Po klęsce Karola XII w wojnie północnej (1700-1721) doszło do utraty większości zdobyczy (głównie na rzecz Rosji) oraz utraty rangi mocarstwa. Po śmierci Karola w roku 1718 nastąpiła tak zwana era wolności (1718-1772), czyli okres rozkwitu parlamentaryzmu, przy jednoczesnym zmniejszeniu politycznych wpływów tronu. W pierwszej połowie tej epoki dwie frakcje: „partia kapeluszy” i „partia czapek” rywalizowały o władzę i wpływy. Ważnym wydarzeniem epoki było Zniesienie cenzury w Szwecji (1766). Era wolności dobiegła końca, gdy Gustaw III odnowił władzę absolutną drogą zamachu stanu.

I.5 XIX wiek

W 1805 roku Szwecja dołączyła do III koalicji antyfrancuskiej. Działania wojenne szwedzka armia prowadziła na terytorium Pomorza, ale nie odniosła żadnych sukcesów. W 1808 roku, wskutek lekkomyślnej polityki króla Gustawa IV Adolfa Szwecja zerwała rozejm z Francją oraz wplątała się w wojnę z Danią i Rosją. Konsekwencją tego była utrata Finlandii na rzecz Rosji. W 1809 roku, po obaleniu króla Gustawa Adolfa, parlament uchwalił pierwszą w dziejach Szwecji konstytucję. W 1812 roku nowy król Karol XIV Jan doprowadził do zbliżenia z Rosją. Wojska szwedzkie wzięły udział w walkach przeciwko Napoleonowi. Największym jednak sukcesem nowego króla było, po zwycięskiej wojnie z Danią, przyłączenie Norwegii do Szwecji. Przyłączenie to nie miało charakteru inkorporacji, ale unii personalnej dwóch równorzędnych krajów. W 1866 roku

wprowadzono reformę parlamentu, który znosił podział na stany. Reforma ta uczyniła Szwecję krajem liberalnym. Druga połowa XIX wieku to czasy wzrostu znaczenia przemysłu i masowej urbanizacji, która przekształciła Szwecję z kraju rolniczego w kraj uprzemysłowiony.

1.6 XX wiek

Zmiany ustrojowe rozpoczęte już w drugiej połowie XIX wieku i na początku XX wieku, takie jak reforma parlamentu 1866, powstanie nowoczesnych partii, wprowadzenie rządów parlamentarnych, powszechne prawo wyborcze 1919 uczyniły ze Szwecji liberalne i nowoczesne państwo. W 1905 roku od Szwecji odłączyła się Norwegia, kładąc kres długoletniej unii. Szwecja zachowała neutralność podczas I i II wojny światowej, co uchroniło ją od zniszczeń i kosztów wojennych oraz wzmocniło gospodarkę. Od lat trzydziestych władzę sprawowali głównie socjaldemokraci z partii SAP. Ich rządy przyniosły liczne reformy socjalne, przeprowadzone w duchu progresywizmu. W latach 50.-70. nastąpiła rozbudowa państwa opiekuńczego, związana z szybkim rozwojem gospodarczym. Głową państwa obecnie jest Karol XVI Gustaw.

II Konstytucja

Szwecja jest monarchią konstytucyjną. Konstytucja Szwecji nie jest jednolitym aktem prawnym, ponieważ w jej skład wchodzi oddzielne dokumenty:

- „Akt o formie rządów” z 1974 r.
- „Ustawa o wolności prasy” z 1948 r. (patrz: Zniesienie cenzury w Szwecji)
- „Akt o sukcesji tronu” z 1810 r.
- „Podstawowe Prawo Swobody Wyrazu” z 1991 r.

Oprócz tych praw fundamentalnych istnieje jeszcze „Akt o Riksdagu”, który ma niższą rangę niż wcześniej wymienione, właściwie zajmuje pozycję pośrednią między prawami fundamentalnymi a zwykłymi ustawami. Tym niemniej można ją znaleźć obok trzech wcześniej wspomnianych aktów w kolejnych wydaniach „Konstytucji Szwecji”. Obecnie obowiązująca konstytucja weszła w życie 1 stycznia 1975 roku. Uchwalono ją po długich dyskusjach zapoczątkowanych w 1954 roku.

Dyskusję tę zainicjował spory rozdzźwięk między treścią ówczesnej konstytucji dającą w systemie ustrojowym przewagę królowi, a rzeczywistością, w której dominował parlament kontrolowany przez Szwedzką Socjaldemokratyczną Partię Robotniczą (SAP). W tym miejscu warto wspomnieć o tym, że Szwecja jest państwem, w którym reformy systemu politycznego następują bardzo powoli i zazwyczaj polegają na akceptacji istniejących już w rzeczywistości rozwiązań.

III Monarcha

Król jest głową państwa, ale ma niewielkie uprawnienia. Przez wieki systematycznie tracił je na rzecz innych organów państwowych: parlamentu, rządu i innych urzędów centralnych. Formalnie jednak nadal jest podmiotem władzy wykonawczej. Najnowsza odsłona konstytucji tak ogranicza jego prerogatywy, że są one nawet mniejsze od uprawnień królowej brytyjskiej. Do kompetencji szwedzkiego króla zalicza się zatem:

1. reprezentowanie Szwecji wobec innych głów państw i dyplomatów,
2. zwierzchnictwo w państwowym Kościele ewangelicko-augsburskim (luterkańskim),
3. uroczyste otwieranie sesji Riksdagu,
4. wręczanie Nagrody Nobla,
5. udzielanie rady, zachęcanie i ostrzeganie parlamentu i rządu.

IV Rząd

Rząd sprawuje władzę wykonawczą i składa się z premiera i powołanych przez niego ministrów. W Szwecji istnieją dwie kategorie ministrów. Pierwsza to ministrowie kierujący określonymi ministerstwami, druga to ministrowie bez teki (tzw. radcy konsultanci). Ministerstwa nie są zbyt rozbudowane. Posiadają tylko funkcję kierowniczą i przygotowawczą ustaw, ponieważ istnieją obok nich rozbudowane urzędy centralne. Ich urzędnicy z założenia mają być apolityczni i dobrze wykształceni. Zadaniem tych urzędów jest bieżące zarządzanie. Taki stan rzeczy nazywany jest dualizmem administracji rządowej. Wyjątkiem od tej zasady jest Ministerstwo Spraw Zagranicznych, które jako jedyne łączy funkcje kierowania i zarządzania. Premierem rządu zostaje zawsze przywódca partii rządzącej, choć nie zawsze większościowej, gdyż w Szwecji istnieje zasada szwedzkiego parlamentaryzmu mniejszościowego. Jej fenomen polega na tym, że możliwe są rządy partii, która w Riksdagu jest mniejszością. Wynika ona z pragmatyzmu Szwedów skłonnych do kompromisu i przedkładania interesu państwa nad interesem partyjnym. Z tej zasady często korzystała SAP.

Premiera powołuje talman. Propozycję przedstawia Riksdagowi. Jeżeli zostanie ona czterokrotnie odrzucona przez parlament, procedurę powołania premiera przeprowadza się dopiero po nowych, zarządzanych wyborach. Jeśli premier otrzyma wotum nieufności, do dymisji musi podać się cały rząd. Powoduje to m.in. niezwykle silną pozycję premiera w Radzie Ministrów. W Szwecji zdarzają się często długoletnie rządy jednego premiera. Dobrym przykładem jest Tage Erlander, który rządził w latach 1946-1969.

Rząd oprócz odpowiedzialności przed Riksdagiem, ponosi również odpowiedzialność konstytucyjną. W Szwecji istnieje Komisja Konstytucyjna Riksdagu, która sprawdza, czy rząd jest praworządny i czy kieruje się w swojej polityce interesem Królestwa. Rząd powołuje własnych ombudsmanów, ale mają oni inne uprawnienia i zadania od ombudsmanów parlamentarnych. Powołani przez rząd zajmują się kontrolą przestrzegania prawa w określonych sferach życia publicznego. Rząd powołuje również Kanclerza Sprawiedliwości, którym zostaje wybitny prawnik. Jego główny cel to ochrona interesów państwa. Zajmuje się również kwestiami wolności prasy. Oprócz tego jest reprezentantem rządu w sporach cywilno-prawnych.

Obecnie premierem jest Fredrik Reinfeldt. Stoi na czele rządu większościowego. Obecny rząd składa się z premiera i 22 ministrów. Wśród nich jest 11 kobiet.